

судова інстанція не припинила такого порушення. Прикладом, у справі «Ярошовець та інші проти України» Європейський суд з прав людини підтвердив порушення п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав та основоположних свобод. У справі зазначено, що «...кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, який ... встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. ... «Загалом зазначене провадження тривало більше 9 років. Причиною такого затягування Європейський суд з прав людини визнав неодноразове повернення справи на новий судовий розгляд у зв'язку з тим, що оцінка відповідних доказів та аргументів сторін була незадовільною і неповною, а також у зв'язку з процесуальними порушеннями, відповідальність за які несли суди [7]. Отже, визнано порушення прав обвинуваченого, що є позитивним, але досить несправедливим виявився факт очікування такого рішення понад 9 років. Водночас судді, які закривали очі на розумність судового розгляду справи, й досі успішно обіймають свої посади, незважаючи на те, що права людини порушувались на протязі такого тривалого часу.

Дослідивши та проаналізувавши практичну реалізацію засади дотримання розумних строків, виявлено, що на практиці існують порушення зазначеної засади, і хоча гарантія дотримання розумних строків є оціночним поняттям та вирішується уповноваженою особою на власний розсуд, зловживання вказаною засадою є неприпустимим, саме тому вона потребує подальшого доопрацювання та удосконалення.

Список бібліографічних посилань: 1. Кримінальний процес. Загальна частина (альбом схем): навч. посіб. / Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, Д. П. Письменний та ін. Київ: ЦУЛ, 2016. 144 с. 2. Комарницька О. Б. Щодо недотримання розумних строків у кримінальному провадженні під час досудового розслідування. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2014. № 4. С. 85–95. 3. Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення: постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17 жовт. 2014 р. № 11 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011740-14> (дата звернення: 06.10.2017). 4. Яновська О. Г. Забезпечення дотримання розумних строків на стадії підготовчого провадження. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 1. С. 64–69. 5. Ухвала апеляційного суду Черкаської обл. від 13 берез. 2017 р., спр. № 710/168/17 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65275315> (дата звернення: 06.10.2017). 6. Ухвала Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської обл. від 13 берез. 2017 р., спр. № 308/11085/16-к // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65299252> (дата звернення: 06.10.2017). 7. Справа «Ярошовець та інші проти України» (Заяви №№ 74820/10, 71/11, 76/11, 83/11 та 332/11): рішення від 3 груд. 2015 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_b19 (дата звернення: 06.10.2017).

Одержано 08.10.2017

УДК 351.745.7:343.343.6

Андрій Миколайович ЧЕРНЯК,

кандидат юридичних наук,
докторант кафедри правосуддя
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО СТУДЕНТСЬКОГО ОБМІНУ

Важливість міжнародного студентського обміну для нашої держави завжди була значною як у політичній, так і у економічній площині. За останні п'ять років кількість іноземних студентів в Україні зросла більш ніж на 50 %. Відповідно суттєво збільшились надходження до державного бюджету нашої держави, а враховуючи суттєву девальвацію

гривні та те, що іноземні студенти сплачують за навчання у іноземній валюті, значно збільшились відповідні надходження у державний бюджет. Окрім цього, потрібно констатувати й іміджеву важливість навчання в нашій державі значного числа іноземних студентів з різних континентів.

Водночас, слід зазначити, що разом з позитивними аспектами розвитку міжнародного студентського обміну, зростає й рівень злочинності у вказаній сфері. Значно почастишали випадки використання обміну студентами як прикриття для нелегальної міграції, яка сполучається з контрабандою предметів та речовин заборонених для вільного обігу, тероризмом, шпигунством тощо. У зв'язку з викладеним, оперативні підрозділи мають вживати заходів зі запобігання таким діям, їх виявлення та припинення, а за дорученнями, слідчого, прокурора – брати участь у розслідуванні зазначених кримінальних правопорушень у формі проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема негласних.

Проведені нами дослідження засвідчили: основним видом злочинів у сфері міжнародного студентського обміну є нелегальна міграція у формі незаконного переправлення осіб через державний кордон України. Ці злочини, здебільшого, сполучаються з іншими, які можна розмежувати на дві категорії: ті, що необхідні для безперешкодного вчинення нелегальної міграції (одержання неправомірної вигоди службовою особою, підроблення документів, печаток, штампів, використання підроблених документів тощо) та ті заради вчинення яких здійснюється нелегальна міграція. Останні можна диференціювати на такі, що вчиняються з метою отримання матеріальної користі (корисливі) та такі, що не приносять матеріальної вигоди суб'єктам їх вчинення (за винятком одержання грошової винагороди організаторами та безпосередніми виконавцями від замовників).

До корисливих злочинів, заради яких вчиняється незаконне переправлення осіб через державний кордон є злочини у сфері господарської діяльності (зокрема, контрабанда, ввезення в Україну та збут підроблених грошей, легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом та ін.), наркозлочини (контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, використання коштів здобутих від незаконного обігу цих засобів, їх незаконне виробництво та збут тощо) торгівля людьми, шахрайство тощо.

Серед інших (некорисливих) злочинів заради подальшого вчинення яких здійснюють нелегальну міграцію потрібно виокремити шпигунство, диверсію, організацію групових порушень громадського порядку та масових заворушень, а також кримінальні порушення, пов'язані з тероризмом. Серед останніх можна виділити терористичний акт, втягнення до терористичного акту, створення терористичної групи чи терористичної організації.

Участь оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні злочинів у сфері міжнародного студентського обміну є стадією їх діяльності з протидії цим злочинам, на якій вони під процесуальним керівництвом прокурора у взаємодії із слідчим вживають заходів з метою виконання завдань кримінального провадження, що розпочате за фактом підготовки або вчинення кримінального правопорушення, яке належить до вказаної категорії злочинів.

Аналіз практики участі оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні злочинів у сфері міжнародного студентського обміну дозволяє визначити, що основними проблемами з якими вони стикаються є: по-перше, відсутність можливості повної реалізації власного потенціалу для виконання завдань кримінального провадження; по-друге, відсутність мотивації для реалізації цього потенціалу. Причинами, що зумовлюють існування цих проблем є:

а) встановлення заборони оперативним підрозділам виступати з ініціативою проведення НСРД у кримінальному та проводити їх за власною ініціативою;

б) встановлення заборони оперативним підрозділам виходити за межі доручення слідчого, прокурора (у разі виникнення у цьому реальної потреби в межах виконання завдань кримінального провадження);

в) відсутність законодавчого закріплення інституту оперативного супроводження кримінального провадження (при наявності унормування на рівні відомчих нормативно-правових актів);

г) відсутність відповідальності оперативних підрозділів за низьку ефективність діяльності з реалізації завдань, що ставляться перед ними в межах досудового розслідування.

Усі зазначені проблеми необхідно вирішувати шляхом внесення відповідних змін та доповнень до КПК України.

Участь оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні злочинів у сфері міжнародного студентського має складатися з двох взаємопов'язаних елементів: а) проведення процесуальних дій за дорученням слідчого, прокурора або за погодженням з ними; б) проведення комплексу заходів в межах справи оперативного супроводження кримінального провадження.

До заходів оперативного супроводження кримінального провадження у досудовому розслідуванні злочинів у сфері міжнародного студентського обміну потрібно віднести: 1) опитування осіб за їх згодою; 2) огляд публічно доступних об'єктів; 3) огляд публічно недоступних об'єктів за згодою осіб у розпорядженні (користуванні) яких вони перебувають; 4) збирання публічно доступної інформації з будь-яких джерел; 5) одержання конфіденційної інформації за згодою осіб, які володіють доступом до неї; 6) візуальне спостереження у публічно доступних місцях; 7) короточасне впровадження до криміногенного середовища; 8) аналітичну розвідку; 9) радіотехнічну розвідку.

Справа оперативного супроводження кримінального провадження у досудовому розслідуванні злочинів у сфері міжнародного студентського обміну має заводитися на підставі постанови оперативного працівника, за погодженням з процесуальним керівником досудового розслідування та слідчим. Дану постанову має затверджувати керівник оперативного підрозділу. Про проведення будь-яких заходів (та їх результати) в межах справи оперативного супроводження кримінального провадження мають бути повідомлені слідчий та прокурор.

Організація участі оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні злочинів у сфері міжнародного студентського обміну має три рівні. Загальний – організація використання сил і засобів оперативних підрозділів для розслідування досліджуваної категорії злочинів загалом. Особливий – організація використання сил і засобів оперативних підрозділів в межах досудового розслідування конкретних злочинів у сфері міжнародного студентського обміну. Спеціальний – організація проведення конкретних процесуальних дій та заходів оперативного супроводження кримінального провадження.

Одержано 13.10.2017

УДК 343.14

Наталія Петрівна ЧЕРНЯК,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ;

Юлія Костянтинівна ІВАНЕНКО,

курсант 4 курсу Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

СЛІДЧИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ: СУЧАСНА ПРАВОВА РЕГАМЕНТАЦІЯ ТА ЙОГО ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

В умовах реформування законодавства та перебудовою правоохоронних органів нашої держави неабияке значення має внесення численних змін до Кримінального процесуального кодексу України прийнятого в 2012 році. В умовах євроінтеграційних процесів кримінальне процесуальне законодавство має відповідати європейським стандартам, тому актуальним залишається питання наукової розробленості й практичної значущості системи організації та проведення слідчих (розшукових) дій, які використовуються не лише в слідчій практиці.

Чинний кримінальний процесуальний кодекс України висуває вимоги щодо встановлення не просто істинних, а й достовірних знань про обставини вчиненого кримінального